

שמעתא עמיקתא

גליון תע"ג | פרשת שמני | תשפ"א | קהילת הניכוי הישיבות | רמות ב'

הלכות מצויות לפירות העומר

מצויות ספירת העומר

מהתורה או מדרבנן

נצטוונו מהי"ת לספור מ"ט יום מיום הבאת העומר שהוא יום ט"ז בניסן, שנאמר (ויקרא פכ"ג, פס' טו) "וספרתם לכם ממחרת השבת וגו'". ויש אומרים שאף בזמן הזה שאין בית המקדש קיים נהוגת מצוה זו מדאורייתא. (רמב"ם (תוי"מ פ"ז הכ"ד). ועיי' בביאור הלכה (סי' תפט ד"ה לספור) שהביא סמוכים לדעה זו (ומש"כ שכן דעת החינוך דבריו צ"ע, שהרי בחינוך שלפנינו מבואר להיפך. ועיי' במניח (אות ה)). ודעת רוב הפוסקים שבה"ל שאין בהמ"ק קיים אינה אלא מדרבנן. (חינוך (מצוה שו), וכת' הר"ן (פסחים יט. ברי"ף) דכן דעת רוב המפרשים). וכן עיקר. (שו"ע (סי' תפט ס"ג), מ"ב ס"ק יד (סי' כה). ומ"מ דעת הרמ"א (ס"ג ד) דחיי' לכתחלה לדעת הסוברים שהיא מדאו', עיי' במ"ב (סי' כה)).

זמן המצוה

א. זמן המצוה לכתחלה

לכתחלה יש לספור מיד בתחילת הלילה משום "תמימות". (רא"ש (סוף פסחים סי' מ), ט"ז (סי' תרפ"א ס"ק א), מור וקציעה (רס"י תפט ד"ה (והיינו) ומ"ב (שם ס"ק ב). ודעת האג"מ (או"ח ח"ד סי' צט אות א) דיתמימות' אינו טעם מילה. אולם דעת האור לציון (ח"י פ"ט אות א) שהוא דין ואם אינו סופר מתחלת הלילה מקיים המצוה רק בדיעבד). ומשום זריזות מקדימים למצוה. (מור וקציעה (שם) ואג"מ (שם)).

ב. לספור מפלג המנחה

יש אומרים שהסופר ספירת העומר מפלג המנחה ומעלה יצא ידי חובתו. ויש חולקים. ועל כן בשעת הדחק כגון שחושש שלא יוכל לספור אחר כך וכדומה, יספור בזמן זה בלא ברכה. ובלילה יחזור ויספור בברכה (או עכ"פ ביום בלא ברכה). (ביאור הלכה (ד"ה מבעוד יום)).

ג. לספור בבין השמשות

מותר לספור ולברך בבין השמשות (דהיינו עד 17 דקות אחר השקיעה (לוח אר"י ניסן חוהמ"פ א') ואכמ"ל), ומכל מקום המדקדקים סופרים לכתחלה דוקא כשהוא ודאי לילה. (שו"ע (סי' תפט ס"ג) ו"ב) ומ"ב (שם). ועיי' מש"כ בזה בשמעתא עמיקתא גליון י"ב). ויש אומרים שאם ספר בבין השמשות יש להחמיר ולספור בלילה בלא ברכה. (מ"ב (סי' ק"ט) בשם הא"ר).

ד. קיבל שבת מוקדם

אם ספר אחר שקיבל שבת מפלג המנחה, יחזור ויספור בברכה. (מ"ב (סי' יח). ועיי' במ"ב (סי' ק"ט) ובשע"ח (אות יח) שמבואר שאם ספר בפלג מנחה חזר וסופר בברכה. וכן הוא בביאור הלכה (ד"ה מבעוד יום)).

ה. לספור לפני מעריב או לפני הבדלה במוצ"ש

אם יצאו הכוכבים רשאי לספור אפילו אם לא התפלל עדיין בעריב, ואפילו במוצאי שבת, שהרי לילה הוא לכל דבר. (מ"ב (סי' יח). ועיי' בסמוך.)

ו. דעתו להתפלל מאוחר בלילה

מי שיש לו מנין קבוע לתפלת ערבית בשעה מאוחרת ואין בדעתו להתפלל כעת, יש אומרים שישפור ספה"ע מיד בתחילת הלילה. (אור לציון (ח"ג פ"ט) אות א בהנה ד"ה הנח). ואף על פי שעיקר הדין הוא כן, מכל מקום לא נוהגים לספור לפני התפלה, כי ספה"ע הוא דבר הנשכח בקלות ואם כל א' יספור בפני עצמו קרוב מאד שישכחו הספירה לגמרי. (שבת הלוי (ח"י סי' ג ענ"ג ה). ועיי' עוד באג"מ (או"ח ח"ד סי' צט) ובמנח"י (ח"ט סי' נה אות ב)).

ז. איחר לתפילה ומצא צבור מונים ספירת העומר

איחר לתפלת מעריב ומצא הצבור סופרים ספירת העומר, יש אומרים שיכול לספור עם הצבור ואחר כך להתפלל. (נהגות החו"א (בין פסח לשבועות, ע"מ נו אות ד) ותשובות והנהגות ח"י סי' טח). ויש אומרים שיתפלל ואחר כך יספור ד"יתדר קודם". ואם חושש שישכח, יספור ואחר כך יתפלל. (תשובות והנהגות (ח"י סי' רמח). ועיי' במנח"י (ח"ט סי' נה). וכן עיקר. (שכן יוצא לכ"ע. ועיי' בזה בשמעתא עמיקתא גליון רט"ז)).

אכילה לפני הספירה

א. אכילה ושתיה לפני הספירה

משהגיע זמן צאת הכוכבים אסור לאכול (אפי' כבר התפלל מעריב וקרא ק"ש), עד שיספור. (רמ"א (סי' תפט ס"ג ד).) ויש להחמיר מחצית שעה הסמוכה לספירה. (מ"ב (סי' כג).) ומכל מקום טעימה בעלמא מותרת, והיינו פת כביצה ולא יותר, או פירות אפי' הרבה. (מ"ב (סי' תלא ס"ק ו).) וכן מותר לשותות (משקה שאינו משכר) אפי' הרבה. (מ"ב (סי' רלב ס"ק לה).)

ב. מינה שומר

אם ממנה שומר שזיכרנו לספור רשאי לאכול לפני הספירה. (עיי' ברמ"א (סי' רלב ס"ג) ומ"ב (סי' רלה ס"ק יח).) וכן פסק הגר"מ (זו"ל (חוט שני ח"ד ק"ד ענינים ע"מ שט), ודעתו שמש"כ המ"ב (סי' תפט ס"ק כג) שקריאת השמש מועילה דוקא לענין אכילה קודם צה"כ היינו כי הוא איננו שומר פרטי ע"כ אין לסמוך עליו).

ג. גזיל להתפלל מאוחר במנין קבוע

הסומכים על היתר דמנין קבוע לענין אכילה לפני קריאת שמע, יכולין לסמוך על היתר זה גם לענין ספירת העומר. (אג"מ (או"ח ח"ד סי' צט)).

דיני הספירה

א. ספירת ימים ושבועות

צריך לספור הימים והשבועות. כיצד, ביום הראשון אומר היום יום אחד (בעומר או לעומר), עד שמגיע לשבעה ימים ואז יאמר היום שבעה ימים שבעה שבת אחד כו'. ועל דרך זה מונה והולך עד מ"ט יום. (שו"ע (סי' תפט ס"ג א)).

ב. ספר ימים לחוד

אם ספר ימים לחוד ולא הזכיר שבועות. יש אומרים שיצא בדיעבד, ויש אומרים שצריך לחזור ולספור ימים ושבועות כדן. ועל כן חזר וסופר כדן בלא ברכה (ואם שכח לחזור ולספור מונה בשאר ימים בברכה). (מ"ב (סי' ק"ג)).

ג. ספר ימים לחוד, אבל באותו שבוע ספר אף השבועות

אם לא אמר אלא היום שמונה ימים ולא סיים שהם שבוע אחד וכו', יצא. (מ"ב (סי' ט) כי הרי הזכיר השבוע אתמול ביום השביעי).

ד. ספר שבועות לחוד

אם מנה שבועות ולא ימים, כגון שאמר ביום השביעי היום שבוע אחד ולא הזכיר ימים כלל, לכל הדעות לא יצא. (מ"ב (סי' ז)).

ה. ספר שבועות לחוד, אבל בספירות הקודמות ספר אף הימים

אם לא אמר אלא היום שבוע אחד ויום אחד בלחוד, יצא, שהרי כבר הזכיר הימים שעברו כל אחד ביומו. (מ"ב (סי' ט).) ועיי' עוד שם בס"ק כ"ב ובשע"ח (אות כה)).

ו. ספר בלשון אחר

אם ספר בלשון אחר, כגון ביום ל"ט אמר היום ארבעים חסר אחד, יצא. (מ"ב (סי' יא)). ואם מנה בראשי תיבות כגון שאמר היום ב' ימים וכדו', יחזור לספור בלא ברכה. (בה"ל (ד"ה מונה)).

ז. ספירה בלשון שאינו מבין

מותר לספור בכל לשון, בתנאי שמבין. ואם ספר בלשון שאינו מבין, אפי' הוא לשון הקודש, לא יצא, דהא לא ידע מאי קאמר ואין זה ספירה. (מ"ב (סי' ה).) אלא דעיי' בה"ח (אות כ) שפסק ע"פ השאלת עב"ץ (סי' קלט) שאם ספר בלשון ולא הבין יחזור ויספור בלשון שמבין בלא ברכה.

ח. ספירה בלב

אם ספר בלב לא יצא דהרהור לאו כדבור דמי. (ביאור הלכה (ד"ה מונה)). ואם אין בידו לספור בפה על כל פנים יהיה הספירה בלבו (ועיי' בסמוך לענין ספירה בכתב). (עיי' מ"ב (סי' סב ס"ק ז).) ואם לא חזר באותו יום לספור בפה, ימנה מכאן והילך בלא ברכה. (עיי' במקורות הנ"ל).

ט. ספירה בכתב

אם ספר בכתב ולא התכוון לצאת על ידי ספירה זו, לא יצא, ועליו לחזור ולספור בברכה. ואם כוון לצאת, יחזור ויספור בלא ברכה, ואם יכול לשמוע הברכה מאחר עדיף טפי. נ"י ברע"א (סי' ל-לב), בשע"ח (סי' תפט אות א) ובערה"ש (שם אות ט). ומי שאין בידו לספור בפה, על כל פנים יכתוב הספירה בכתב ככוונה לצאת ידי חובה (ועדיף מספירה בלבו בלבד).

י. ספר שלא כהוגן ותיקן תוך כדי דבור

אם ספר שלא כהוגן, ותוך כדי דבור חזר וספר כהוגן, יצא ידי חובה. (מ"ב (סי' לב)).

יא. ספר כהוגן ותוך כדי דבור טעה וספר שלא כהוגן

אם ספר כהוגן, ותוך כדי דבור טעה וספר שלא כהוגן, יצא ידי חובתו. (עיי' בבית שלמה (הנהגות מנן המחבר או"ח סי' ה אות א).) וכן צידד הגר"ש"א זצ"ל (הלכ"ש פסח פ"יא אות ה ובהגה). וכן פסקו הגר"ש"א זצ"ל והגר"מ"ק שליט"א (הל' חג בחג ספה"ע פ"ו אות יא). וכן דעת הגר"מ"א וייס שליט"א (קובץ דרכי הוראה ח"יה). והאר"כ בזה בס"ד בשמעתא עמיקתא גליון י"ז). ומכל מקום טוב להחמיר לחזור ולספור כהוגן בלא ברכה. (הגר"ש"א זצ"ל והגר"מ"ק שליט"א (שם)).

יב. לספור שני ימים מספק

המסתפק איזה יום בספירה יש לספור. יש אומרים שלא מועיל לו לספור הימים שמתפק בהם. (עיי' בערוגת הבושם (או"ח סי' קסח אות ד) שמתפק בזה. והאבני' (זו"ל סי' רמח אות ג) כתב דבכה"י ספירה אחת מקלקלת חברתה). ויש אומרים שמועיל לספור באופן זה. (דבר אברהם (שפירא ח"א סי' לד) ועיי"ש שכנת דמי' אולי אין לברך בכה"י. ועיי' במקראי קדש (פסח ח"ב סי' סז) ואין דבריו מוכרחים. וכן מבואר בשאלת שלמה (סי' מט)). ולמעשה אם אין בידו לברר יום הספירה, יספור מספק מנין הימים שמתפק בהם, ואם מברך על ספירה של על מי לסמוך (ובשאר הימים אם התברר היום הנכון, אף לכתחלה ממשך וסופר בברכה). (ובי"ד אין משום חשש הפסק בין הברכה לספירה כמבואר בשו"ע (סי' לד ס"ג) ובתבואות שור (סי' יט ס"ק כא).) וכן נ"י מהנקה"י (רס"י שחא). וכן פסק המנח"י (ח"ח סי' מח) דיוצא ידי"ח בספירה זו. וכן נראה דעת הגר"ש"א זצ"ל (קובץ תשובות ח"ג סי' פג). ודעת האור לציון (ח"ג פ"ט אות ז) שבכה"י יספור בלא ברכה (דיש לחוש דספירה בכה"י אינה בכלל ספירה). ועיי' בזה בשמעתא עמיקתא גליון קפ"ו).

יג. בירך על דעת לספור מה שישמע מוחברו

אם אינו יודע החשבון ופתח על דעת לסיים כמו שישמע מחברו, ושתק עד ששמע מחברו וסיים כמוהו, יצא. (שו"ע (סי' תפט ס"ג ה)). ומכל מקום לכתחלה אין לברך אלא אם כן יודע מתחלה איזה יום עליו לספור. (מ"ב (סי' כג) ושע"ח (אות לו)).

יד. בירך כשבדעתו לספור שלא כהוגן וספר כהוגן

אם פתח ואמר: ברוך אתה ה' אמי"ה על דעת לומר "היום ד", שהוא סבור שהם ד', ונזכר שהוא ה', וסיים "היום ה'", יצא ידי חובתו. (שו"ע (סי' תפט ס"ג ו)).

טו. בירך על דעת לספור כהוגן וספר שלא כהוגן

יש אומרים שאם פתח ואמר: ברוך אתה ה' אמי"ה על דעת לומר "היום ד", וטעה וסיים "היום ה'" (שהוא היום שאינו נכון), אינו חוזר ומברך. (שו"ע (סי' תפט ס"ג ו)). והסכמת האחרונים שבאופן זה חייב לחזור ולספור ולברך כיון שלא ספר היום הנכון. (מ"ב (סי' לב)).

טז. בירך על דעת לספור שלא כהוגן וספר שלא כהוגן ותיקן תכ"ד

אם בעת הברכה היה דעתו על יום אחר וכן ספר בטעות, אם בתוך כדי דיבור נזכר שטעה וסיים תיכף כהוגן ויוצא בזה ידי חובה. (מ"ב (סי' לב) וכה"ח (אות עו)).

ספר ללא כוונה לצאת ידי חובה

א. ענה לחברו איזה יום צריך לספור

אם חברו שאלו מבין השמשות ואילך איזה יום סופרים באותו לילה, והשיב לו היום כך וכך, אע"פ שלא התכוון לצאת ידי חובה, אינו רשאי לחזור לברך על הספירה, אלא חוזר וסופר בלא ברכה. ועל כן על מנת שיוכל לחזור לספור בברכה, יאמר לו "אתמול היה כך וכך". (שו"ע (סי' תפט ס"ג ד).) ועיי' הטעם במ"ב (סי' יז וס"ק כב) ובשע"ח (אות כג ואת כז).) ואם לא אמר "היום" אין חשש בכל אופן כי עיקר מצות הספירה הוא שיאמר היום כך וכך. (מ"ב (סי' ק).) וכן אם ענה לו בפלג המנחה חזר וסופר בברכה. (שו"ע (שם)). ועיי' בסמוך.)

ב. הגיע לשבועות

אם חברו שאלו איזה יום סופרים, וכבר הגיע הספירה למנין שבועות, בדיעבד, אפילו אמר לו היום כך וכך צריך לחזור ולספור בברכה כל שלא הזכיר מנין שבועות. (מ"ב (סי' כב)). ועיי' אם אמר לחברו היום ל"ג בעומר יכול לספור בברכה שהרי לא הזכיר שבועות.

ג. כוון בפירוש שאין כוונתו לצאת ידי חובה

אם מכוין בפירוש שלא לצאת ידי ספירה, יכול לחזור ולספור בברכה. [מ"ב (ס"ק כב)]. ועיי במיאור הלכה (סד"ה שאם) שאם היה בין השמשות והאיש המשיב רגיל תמיד לברך דוקא באצה"כ, מסתברא דבאופן זה הוא כמכוין בהדיא שלא לצאת ומותר לו לחזור אח"כ ולמנות בברכה. ונשאר בצ"ע למעשה].

ד. שאל את חברו האם היום יום פלוני בפסח

שאל את חברו האם היום יום ששי בפסחה וכדומה, וענה לו שהדבר נכון (שהוא יום שש), רשאי לחזור ולספור בברכה. [דכ"ו שספר מתוך שאלה מוכח שכונתו שלא לקיים המצה, ועדיף ממי שענה לחברו ולא כוון לצאת (דהכא מכוון כוונה הפכית שלא לצאת). ועוד דבכה"ג הוא ספירה מספק ומבאר לעיל שיש אומרים שספירה מספק לא שמה ספירה וחזי לאיצטרופי שיתםם לדעת רוב הפוסקים דספ"ח"ע כל יום ויום מצוה בפני"ע היא. ושור"י שכן פסקו הדעת תורה למהר"ש"ם (שם על סעי' ז) והכח"ח (אות א)].

ה. שמע לפי תומו ספירה מאחר

אם שמע הספירה מאחד מהצבור, ולא נתכוין הסופר להוציאו וגם הוא לא נתכוין לצאת בשמיעה זו אלא שמע לפי תומו, יש אומרים שלא יברך כשיספור באותו לילה אפילו אם חשב "אין אני מתכוין לצאת בספירה זו" משום שלא התנה בדעתו בפירוש ש"לא לצאת בספירה זו". [גר"ז (סי' תפט אות ב)]. ובזמננו שאין רגילות לצאת על ידי אחרים נחשב כחשב בפירוש שלא לצאת ויכול לחזור ולברך. [הגרשו"א זצ"ל (שיח הלכה ח"א סי' ח אות ב)]. ועיי במיאור הלכה (שם סד"ה שאם) הובא לעיל בסמוך].

שכח לספור באחד מהימים

א. שכח לספור

יש אומרים שספירת העומר היא מצוה אחת, ועל כן מי ששכח ולא ספר יום אחד הפסיד ספירתו ומונה והולך בלא ברכה. [הב"י (הל' מנחות קל"ג ע"ג, הובא בתוס' מגילה כ: ד"ה כל הלילה) ואו"י (עלה סי' שכט)]. ודעת רוב הפוסקים שספירת העומר כל יום ויום הוא מצוה בפני"ע, ועל כן אם לא ספר יום א' ממשך למנות בברכה. [תוס' (מנחות סו. סד"ה זכר), רא"ש (פסחים פ"י סי' מא), חינוך (מצוה שו), המכריז (ר"י מסראני זקוק ססי' כט) ועוד]. ולמעשה חוששים לענין ברכה לדעת מיעוט הפוסקים, ועל כן אם לא ספר יום שלם (לא בלילה ולא ביום) מונה והולך בלא ברכה. ועדיף שיבקש מאדם אחר שיכוין להוציאו בברכתו. [שו"ע (שם סעי' ח). ומי"ם עיקר הדין כרוב הראשונים. וכן משמע מהמ"ב (ס"ק לז)]. וכן הוא בבית שלמה (סי' קב) ובערה"ש (אות טו). ועיי משי"כ בס"ד בשמעתא עמיקתא גליון ק"מ].

ב. שכח לספור בלילה וזכר ביום

שכח ולא בירך כל הלילה, או אפילו מסתפק אם בירך בלילה, יספור ביום בלא ברכה. [שו"ע (סי' תפט סעי' ב) וביאור הלכה (ד"ה שכח). ובאר המ"ב (ס"ק לז) שסופר בלא ברכה לחוש לדעת הסוברים דאין ספירה אלא בלילה]. ומכאן ואילך סופר בכל לילה בברכה. [מ"ב (ס"ק לז)].

ג. מסתפק אם שכח לספור

אם הוא מסתפק אם דיגל יום, סופר בשאר הימים בברכה. [שו"ע (שם סעי' ה)].

ד. שכח לספור וקיבל עליו שבת

שכח לספור בליל ששי וזכר לאחר שקיבל עליו שבת מבעוד יום, יספור בלא ברכה, ולאחר מכן רשאי לספור בברכה. [אג"מ (אור"ח ח"ד סי' צט אות א)].

ה. זכר אחר ברכת המפיל שלא ספר

אפילו אם זכר שלא ספר אחר שבירך ברכת המפיל, עליו לברך ולספור. [הגרשו"א זצ"ל (אשרי האיש שם)]. ולאחר מכן יקרא שוב ק"ש ויאמר איזה פסוקי דרחמי. [עיי בצ"ח (ח"י סי' כו אות ג), ובאר משה (ח"א סי' סג אות ח) ובארוחת רבנו (ח"א ע"ג צח אות קלה)].

ו. שכח לספור יום א' ונשע לאמריקה

הנוסע מאר"י לאמריקה (או למקום אחר שזמנו מוקדם מאר"י), ושכח לספור ספירת העומר של אותו יום, ועברו כ"ד שעות מיום העבר באר"י אולם באמריקה עדיין יום, יספור שם בלא ברכה וימשיך לספור בימים הבאים בברכה. [הגר"ש ואזנר זצ"ל (מבית לוי ח"ג עמ' לו)]. ועיי בהר"ר קודש [מקראי קודש פסח ח"ב סי' סג הגה 2].

ז. היריע שלא יוכל למנות א' מהימים האם מונה בברכה

מי שיודע בודאי שלא יוכל לספור א' מהימים מחמת איזה אונס (או משום שעלול לספור שלא כהוגן), יש אומרים שעליו לספור כל הספירה בלא ברכה, ויבקש מאחר שיוציאנו ידי"ח הברכה. אבל אם אינו בודאי שלא יוכל לספור, סופר והולך בברכה (ומי שקבעו לו ניתוח וכדו'), י"ל דאינו בכלל ודאי ישמא הניתוח (ידחה). [עיי בקנאת סופרים (לגרש"ק זצ"ל סי' לוט), בשו"ת שרגא המאיר (ח"י סי' לא) ובמבית לוי ח"ג עמ' לו אות ח]]. ויש אומרים שבכל אופן יברך. [תשובות והנהגות (ח"ג סי' קמו) ובצל החכמה (ח"ה סי' צח וצח מה)]. וכן יעקב. [הגרשו"א זצ"ל (קובץ תשובות ח"ג סי' סג), אור לציון (ח"א סי' לו) מטעם אחר, עיי"ש. והגר"ש זצ"ל (חוט שני שבת עמ' שעד) נשאר בזה בצ"ע. ועיי בזה בשמעתא עמיקתא גליון קפ"א].

ז. להוציא רבים ידי חובתם אחר ששכח לספור א' מהימים

יש אומרים שמי ששכח לספור יום אחד, אע"פ שאינו סופר לעצמו בברכה, מכל מקום יכול להוציא רבים ידי חובתם. [פרי"ח (סי' תפט אות ח) בשם דיין אחד, מאמ"ר (שם ס"ק ז), בעל בית הלוי (הובא בהר צבי ח"ב סי' עה). והפ"מ"ג (שם מ"ז ס"ק ב) מסיק דאם יש אחר לשמוע ממנו הברכה ודאי יעשה כן. ויש חולקים. [הפרי"ח (שם), ברכ"י (שם) מובא בשע"ת שם אות ח, כי אינו נחשב מחויב בדבר]. ויש להחמיר. [כה"ח (סי' תפט אות צא) ושבט הלוי (ח"ד סי' קנו)]. ועיי בזה בשמעתא עמיקתא גליון ק"ח].

שייך ששכח לספור ספח"ע, האם מותר לו לברך מפני הברשה

שייך ששכח ולא ספר באחד מימי הספירה, ומתבייש שהדבר יודע לציבור, בשעת הדחק מלהיות שייך. [עיי במיאור הלכה (רס"י צב ד"ה היה צריך לנקיבו) שמצד שמוטר לברך ברכה לבטלה במקום בושה משום דהוי איסור דרבנן. ואע"פ שנשאר בוצ"ע, מי"ם עיי"ש במ"ב (סי' תקסו ס"ק ב) הדין דיש שיטות המתירות לגמרי, אפשר לסמוך עליהם במקום כבוד הבריות, וק"ו בגידון די"ן דבאמת עיקר הדין כהסוברים דרשאי להמשיך לספור בברכה כמ"ש לעיל באות א'. ועיי עוד בשמעתא עמיקתא גליון נ"ו]. ובפרט אם השייך הוא ת"ח שיש בזה משום חשש חלול ה'. [עיי במ"ב (סי' תקסו ס"ק ב)]. וכן דעת שבט הלוי (ח"י סי' צו). וכ"ש היכן שהשייך מוציא אחרים, עיי באות ז'. וכן דעת הגרשו"א זצ"ל (שם פט"ו אות כא)].

עבר את קו התאריך

א. הגיע למקום שהספירה מאוחרת מספירתו

מי שהיה במזרחו של קו התאריך וספר יום שלישי לעומר, ונסע לכיוון מערב ועבר את קו התאריך והגיע למקום שכבר ספרו יום רביעי לעומר, ובתחילת הלילה יספרו שם יום חמישי לעומר. אם עדיין שם יום רביעי לעומר, יספור יום רביעי בלא ברכה, ושאר הימים ימשיך לספור בברכה. ואם לא ספר יום ד' לעומר, הפסיד יום זה, וימשיך לספור בלא ברכה. [הגרשו"א זצ"ל (מעדני שלמה עמ' כא)].

ב. הגיע למקום שהספירה מוקדמת מספירתו

מי שהיה במערבו של קו התאריך וספר יום שלישי לעומר, ונסע לכיוון מזרח והגיע למקום שספרו יום שני לעומר, ובתחילת הלילה יספרו יום שלישי לעומר, סופר עמהם פעם נוספת יום שלישי לעומר בלא ברכה, וממשיך לספור שאר הימים בברכה. [הגרשו"א זצ"ל (שם)].

ג. נחפר לו יום אחד

מי שעבר בימי הספירה את קו התאריך ונחפר או נוסף לו יום א' למנינו, נוהג שבועות לפי המקום שבו נמצא (אע"פ שעברו עליו פחות או יותר מני יום). [מנח"י (ח"י סי' ה)].

נשים, קטנים ואונן

א. נשים בספירת העומר

נשים פטורות ממצות ספירת העומר. [דמ"ע שה"ש היא כמבואר ברמב"ם (תמו"ח פ"ו הכ"ב)]. וכן פסקו המ"א (רי"ח תפט) והמ"ב (ס"ק ג). ועיי ברמב"ן (קדושין לג: ד"ה והו"ו), באבני' (סי' שפד) ובדברי מליבאל (ח"י סי' ה)]. ומכל מקום יש אומרים שנשים שוו עליהן חובה לספור ספירת העומר. [מ"א (שם). ובערה"ש (שם אות ד) הביא שהנשים נהגו לברך ככל מ"ע שה"ש]. ועיי במנ"ח (מצוה שו אות ז) וביורות שמשון (שם)]. ויש מקומות שהנשים לא החמירו בזה. [עיי בגר"ז (סי' תפט אות ב) שכתב ש"יבמקצת מדינות" שמו הנשים מצוה זו עליהם חובה. ובמ"ב (ס"ק א) כתי' שכמדומה דבמדינותינו לא נהגי נשי כלל לספור]. ויש מפורסיק עדות המזרח שסוברים שאין על הנשים לספור כלל. [עיי רב פעלים (ח"א קונטרס סוד ישרים סי' יב) שכתב ע"פ הסוד אין לנשים לספור. וכן פסק האור לציון (ח"ג פט"ו אות ח)]. וכל אחת תנהג כמנהגה. [עיי בזה באורך בשמעתא עמיקתא גליון קפ"ב].

ב. נשים הסופרות האם יספרו בברכה

יש אומרים שנשים הסופרות ספירת העומר לא יברכו על הספירה משום חשש שיטעו ביום אחד מהספירה. [מ"ב (שם ס"ק ג) בשם השולחן שלמה (שם אות ג). ועיי"ש בשלחן שלמה שכת' יודאי יטעו ביום ולא ידעין הדין, ועוד דהא אינה מבינה מה היא סופרת ובה מאד צריך לזהר מה שהוא אמר דאלי"ל לא יצא"ן]. אמנם נשים המדקדקות במעשיהן ויודעות פרטי ההלכה יכולות לברך על ספירת העומר. [הגרשו"א זצ"ל (הלכות חג בתג פ"ב הגה 3)]. ונשי עדות המזרח הנהוגות לספור, אם הן מאלו שנמנעות מלברך על מצות עשה שה"ש אין מברכות על מצוה זו [ברכ"י (סי' תפט)], והמהנהג הפשוט (אצל עדו"ה) שאינן מברכות.

ג. קטנים במצות ספירת העומר

קטן חייב מדין חינוך לספור ספירת העומר. [כן משמע מהשערי תשובה (סי' תפט אות כ), מהערה"ש (אות טו), מהכת"ס (סי' צט) ועוד. וכן פסק הגרשו"א זצ"ל (אשרי האיש פט"ו אות ב)]. ואם שכח לספור באחד מהימים מונה והולך בלא ברכה. [הגרשו"א זצ"ל (שם)]. ובשעת הצורך יכול אף לברך. [נהו ע"פ המ"א (סי' רסט ס"ק א) דס"ל דדבר שיש ספקים המתירין אף לגדול, אף דלא קיי"ל כן מ"מ לקטן שרי. וכן הוכיח בששי"כ (פ"י אות יד הגה מא), וכן דעת הגרשו"א זצ"ל (חינוך הבנים למצוות הגה עב), ועיי בשמעתא עמיקתא גליון ק"מ].

ד. אין בידו להנכו לספור בלילה

כשאין ביד האל לחנך את בנו לספור בלילה כגון שאין דרכו להיות בביתו בזמן זה. יכול לסמוך על הספירה שסופר הקטן בת"ת. [כמו שמצינו לענין חובת האב ללמד את בנו תורה דיוצא עיי"ז ששוכר לו מלמד כמבואר ביו"ד סי' רמ"ה סעי' ד'. ואע"פ שעיקר הספירה היא בלילה שאם גם יכול לברך לבו"ש, מ"מ לענין מצות חינוך ניתן לסמוך על המקילין בזה, עיי ששי"כ (פ"י אות יד הגה מא). ובפרט במצות ספירה דיש מקום לומר דאין האב מחויב לחנך את בנו כשאין האב מצוי בלילה, עיי ברשו"ע (סי' ע"ט ע"ב). והארכנו בזה בשמעתא עמיקתא גליון ק"מ].

ה. קמן שהגדיל בימי ספירת העומר

קטן שהגדיל ונעשה בר מצוה תוך ספירת העומר. אם ספר כדן עד יום זה, סופר והולך בברכה. [מהר"ם שיק (ח"ב סי' רסט ד"ה אלא), ערה"ש (סי' תפט אות טו) הגר"ש זצ"ל (חוט שני ח"ד עמ' שעח), האור לציון (ח"א סי' לו ח"ג טו) ועוד. ועיי בשמעתא עמיקתא גליון י"א].

ו. אונן בספירת העומר

אונן חייב לספור ספירת העומר. ומכל מקום ימנה בלא ברכה. ושאר הימים (לאחר האנינות) סופר והולך בברכה. [נוב"י (מ' ק' אור"ח סי' כו ד"ה אמנם) וביאור הלכה (סי' תפט על ס' ח ד"ה בלא ברכה). ועיי בפמ"י (סי' קצט א"א ס"ק ג) ואם בירך האונן להוציא רבים ידי"ח אין יוצאין, דפטור מן הדבר באותו עת מקרי. ועיי בחת"ס (ח"י סי' לוט)]. ויש מפורסיק עדות המזרח שנקטו שאינו סופר כלל. [המהר"ש (סי' תפט אות א)]. ועיי"ש שאם האונן ספר בלילה מעצמו ומדעתו, והיה מי שיתדלל בעדו לצרכי קבורת המת, אז שאר ימים מצי לברך ולספור. וכן פסק בהכ"ח (אות פה). וצ"ע לשיטה זו באונן דאין מי שיתדלל בעדו אם רשאי לספור על תנאי דאם הל' כהנוב"י סופר לשם מצוה ואם לאו אין זה אלא ספירה של רשות]. ואף אם אנינותו חלה ביום אחרון שספירה הדין כנ"ל. [דבר זה תלוי בבי הטעמים שכתב הנוב"י הנ"ל. ועיי במנח"ש (ח"א סי' צא אות כה סי' ז) שמתספק בזה. ולמעשה י"ל דאף בה"ג עליו לספור, דהרי משמעות הנוב"י דעיקר הטעם לחייבו הוא ז' אין בזה משום כיסול עסק בקבורת המת וכי"כ ביאור הלכה (שם), ולפי טעם זה דאי שסופר בניד, ועוד דמשמע מסתימת דברי הפוסקים דאין חילוק בזה. ואפשר דאף לטעם השני של הנוב"י הדין כן הו"ט דלא חילקו רבנן במצוה זו. ועיי בשמעתא עמיקתא בגליון קל"ח].

ע ש י ת מ ל א כ ה מ ש ק י ע ת ה ח מ ה

א. להימנע ממלאכה משקיעת החמה

נהגו האנשים והנשים שלא לעשות מלאכה מפסח ועד עצרת, משקיעת החמה ואילך. [שו"ע (סי' תצט סעי' ד) ומ"ב (ח"י)]. משום שתלמידי ר"ע נקברו אחר שקיעת החמה והיו העם בטלים לספירה, ועוד משום שזא זמן ספירת העומר ובעומר כתיב שבע שבתות מלשון שבות דהיינו שבזמן הספירה יש לשבות ממלאכה. [מ"ב (ס"ק יט)]. ולפי טעם השני יש להנחז כן אף בימים שלא נוהגים בהם אבלות. [עיי בשע"ר חציון (אות טו)]. והנהוגים להחמיר (עיינן בסמוך) נוהגים להימנע כל הספירה. [לוח ארץ ישראל (לגרימ"ט סוף חודש ניסן)].

ב. עד מתי יש להימנע ממלאכה

לפי טעם הראשון הגי"ל אין להחמיר משקיעת החמה ואילך רק זמן של "כדי קבורה". [שע"ר חציון (אות טו)]. ולפי טעם השני אחר שספר מותר תיכף במלאכה. [מ"ב (ס"ק יט)]. ונוהגים להימנע עד ש"ספור. [לוח ארץ ישראל (לגרימ"ט סוף חודש ניסן)].

ג. מאיזה מלאכה יש להימנע

הנהוגים שלא לעשות מלאכה עליהן להימנע רק ממלאכה שיש בה שיהוי זמן, כגון תפירת בגדים וכדומה, אבל שטיפת כלים וקיפול כביסה וכדומה, מותר. [מ"ח"ח (סי' תצט אות נד) והגרשו"א זצ"ל (הליכ"ש פסח פ"א אות יג)].

ד. האם מנהג נהג בזמנינו

אף בזמנינו יש נוהגים מנהג זה. [עיי בערה"ש (סי' תצט אות ט) וכן משמע מהמ"ב שהשמיט דברי החק יעקב שבסמוך. וכן הוא בלוח אר"י (לגרימ"ט חודש ניסן)]. ויש שלא נוהגים בו. [עיי בחק יעקב (שם אות יב) שלא ראה נותרין בזה. ועיי בהליכ"ש (פ"א הגה 50) שבביתו של הגרשו"א זצ"ל לא נהגו בזה]. וכל אחד ינהג כמנהג אבותיו.

ניתן להאזין לשיעורי הלכה מבעמח"ם שמעטא עמיקתא שליט"א בקול הלשון - טל': *6761 יש להקיש 3-3-1 שלושה 65

ניתן לתרום דרך "נדרים פלוס" - יש להקיש: 1. קופות נוספות 2. הניכי ישיבות רמות ב' 3. גליון שמעטא עמיקתא

הגליון נתרם בעילום שם להצלחת התורם ומשפחתו - לשאלות והערות ניתן להתקשר לפל' 052-767-0503

שמעטא עמיקתא - לקבלת הגליון מדי שבוע בדוא"ל, ניתן לשלוח בקשה לכתובת: amikta@amikta.co.il או amikta571@gmail.com